

Duurzaam ingekocht, of toch niet?

Bij de inkoop wordt eigenlijk alleen gekeken naar speelwaarde en niet naar duurzaamheid.

OBB heeft onderzoek gedaan naar de effectiviteit van duurzaam aanbesteden voor het duurzaam inkopen van speeltoestellen. Voor het onderzoek werd een quickscan uitgevoerd van de eisen en criteria die gesteld zijn in recente aanbestedingen van speelruimte. 26 recente aanbestedingsdocumenten voor speeltoestellen van Tendered werden bekeken. Dit is ongeveer 80 procent van alle openbare aanbestedingen op Tendered van de afgelopen vijf jaar. In 90 procent van de gevallen betreft het een aanbesteding voor een raamovereenkomst voor de levering van speeltoestellen. Verder spraken we met zowel inkopende partijen (gemeenten) als leveranciers van speeltoestellen.

Auteur: Johan Oost (OBB Speelruimtespecialisten)

De gezamenlijke overheden van Nederland hebben afgesproken om voor 1 januari 2015 100 procent duurzaam in te kopen. Door verschillende instanties is in de afgelopen jaren al aangetoond dat dit nog niet gebeurt. Duurzaam inkopen wordt ook wel 'maatschappelijk verantwoord inkopen' genoemd. Het houdt in dat er bij het inkopen niet blindelings wordt gekeken naar de prijs van een product, maar ook naar het effect op het milieu en naar sociale aspecten.

Een instrument dat maatschappelijk verantwoord inkopen moet bevorderen, is de Aanbestedingswet. Er is al sinds 1973 een Europese aanbestedingsrichtlijn. Deze is in de Nederlandse wet vastgelegd in de Aanbestedingswet 2012. Hiervoor was deze richtlijn al vertegenwoordigd in een algemene maatregel van bestuur. Deze besluiten vervielen op 1 april 2013 en werden vanaf dat moment vertegenwoordigd in de Aanbestedingswet 2012. De Aanbestedingswet 2012 is per 1 juli 2016 aangepast. Het doel van de Europese richtlijnen is het zorgen voor een goed functioneren van de interne Europese markt en eerlijke en vrije concurrentie.

Onderzoek

Uit de quickscan Aanbestedingen blijkt dat in het merendeel van de aanbestedingen een ISO-certificaat wordt geëist van de inschrijvers. Ook blijkt dat er op het gebied van duurzaamheid zowel bij de selectie-eisen als bij de gunningscriteria veel verschillende aspecten zijn. Hieruit kan worden opgemaakt dat gemeenten niet goed weten wat ze moeten vragen op het gebied van duurzaamheid. Ook valt op dat korting of inschrijfprijs bij het overgrote deel van de gemeenten een belangrijk criterium is voor de gunning.

ISO 9001 en ISO 14001 zijn beide standaarden voor managementsystemen: ISO 9001 voor kwaliteitsmanagementsystemen, ISO 14001 voor milieu-managementsystemen. Dit betekent dat een bedrijf omschreven heeft hoe kwaliteit of duurzaamheid in zijn processen terugkomt en hoe dit gecontroleerd en verbeterd wordt. Deze certificaten geven niet aan dat een bedrijf een bepaalde kwaliteit of zeker niveau van duurzaamheid heeft.

In de grafiek is te zien welke certificaten er geëist worden om de kwaliteit en duurzaamheid van producten te waarborgen. In 90 procent van de gevallen dat er een certificaat gevraagd wordt, is er voor de inschrijvers ook de mogelijkheid om met een vergelijkbaar alternatief te komen. Het komt ook voor dat gemeenten meerdere certificaten eisen.

Certificaten zijn niet de enige manier om duurzaamheid te waarborgen bij leveranciers. In aanbestedingen worden door bijna alle gemeenten ook apart eisen en criteria gesteld op het gebied van duurzaamheid. Het is duidelijk te zien dat gemeenten aandacht voor duurzaamheid in het inkoopproces belangrijk vinden. Wel worden er op het gebied van duurzaamheid veel verschillende eisen en criteria gesteld. Hieruit is op te maken dat dat gemeenten, hoewel ze het een belangrijk onderwerp vinden, niet goed weten hoe ze het moeten uitvragen. De volgende duurzaamheidseisen werden gesteld in aanbestedingen, in volgorde van frequentie:

- Materiaal is duurzaam vervaardigd en herbruikbaar.
- Hout heeft minimaal een FSC-certificering of vergelijkbaar.
- Toestellen voldoen aan VOS-gehaltenes.
- SROI betreft ten minste ... % van aanneemsom.
- Houten toestellen hebben ten minste TPAC-certificering of vergelijkbaar.
- Er wordt gecertificeerd volgens de CO₂-prestatieladder.
- Heeft erkenning op Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO).

**Uit de quickscan
Aanbestedingen blijkt
dat in het merendeel van
de aanbestedingen een
ISO-certificaat wordt geëist
van de inschrijvers**

Er wordt slechts gekeken naar het **verloop** van het proces

- Heeft bedrijfsmiddelen in gebruik die genoemd staan op de Milieulijst (Mia/Vamil).
- Wanneer niet aan de SROI-eis voldaan wordt, volgt een boete.
- Houdt zich aan criteria voor duurzaam inkopen van straatmeubilair door Agentschap NL.
- Er is een bepaald percentage aan gerecycled materiaal.
- Er is een mvo-implementatieplan.
- Het productieproces is milieuvriendelijk.

De gunningscriteria voor duurzaamheid geven de inschrijvers veel ruimte voor een eigen verhaal. Gunningcriteria worden over het algemeen beoordeeld door een of meerdere personen van de gemeente, die over het algemeen geen duurzaamheidsdeskundigen zijn. De volgende gunningscriteria werden gevraagd in aanbestedingen, in volgorde van frequentie:

- Is het product duurzaam vervaardigd en herbruikbaar?
- Hoe wordt gezorgd voor minimale belasting van het milieu bij productie?
- Hoe groot is het percentage dat uitgegeven wordt aan SROI?
- Hoe wordt voldaan aan de criteria van cradle-to-cradle-productie?
- Hoe komen duurzaamheid en mvo terug in bedrijfsvoering?
- Kan de leverancier een procedure voorstellen voor niet langer bruikbare toestellen en onderdelen?
- Worden producten op een duurzame manier verduurzaamd?
- Is een product voor een bepaald percentage geproduceerd uit gerecycled materiaal?
- Hoe worden ontwikkelingen en innovaties in de gaten gehouden en bevorderd?

Na de quickscan werd een tweetal gemeenten uitgekozen om te worden geïnterviewd en werden de leveranciers uitgenodigd voor een discussiemoment en het invullen van een enquête. Beide gemeenten gaven aan dat aanbestedingen niet geëvalueerd worden op het gebied van duurzaam inkopen. Er wordt slechts gekeken naar het verloop van het proces. Ook werd door gemeenten aangegeven dat duurzaamheid in de aanbesteding niet direct leidt tot duurzame inkoop. Bij de uiteindelijke inkoop wordt eigenlijk alleen nog gekeken naar de speelwaarde van het toestel en niet naar duurzaamheid.

Leveranciers geven zowel tijdens de discussie als in de enquête aan dat er te weinig duidelijkheid is over de eisen en criteria die gesteld worden in aanbestedingen. 35 procent van de leveranciers geeft aan geregeld niet goed te weten wat er bedoeld wordt met wat er gevraagd wordt. Daarnaast zeggen de leveranciers ook dat er geen eenduidigheid bestaat over duurzaamheid; gemeenten vragen en eisen wat ze willen. Dit betekent voor leveranciers dat ze voor elke inschrijving weer andere dingen moeten regelen. Sommige gestelde eisen kosten leveranciers veel geld; het verkrijgen van certificaten kan duur zijn.

Conclusie

Er kan dus gesteld worden dat er bij gemeenten geen duidelijkheid is over wat er gevraagd kan worden op het gebied van duurzaamheid bij de inkoop van speeltoestellen. Door het ontbreken van eenduidigheid hebben leveranciers bij elke inschrijving (opnieuw) veel werk en eventueel hoge kosten om te kunnen voldoen aan de eisen, terwijl ze aan andere eisen misschien wel zouden voldoen. Voor beide partijen zou het beter zijn als er meer duidelijkheid en eenduidigheid zou zijn over de mogelijkheden voor duurzaamheid.

De ISO-certificaten die geëist worden in de meeste aanbestedingen, zijn voor sommige bedrijven makkelijker aan te vragen dan voor andere. Een producent die zelf toestellen produceert, heeft een veel uitgebreider proces en dus ook een uitgebreider managementsysteem nodig dan een bedrijf dat alleen fungeert als tussenverkoper. Laatstgenoemde bedrijven hebben over het algemeen alleen een kantoor, waar de processen minder complex zijn. De ISO-certificaten voor deze verschillende leveranciers worden wel op dezelfde manier beoordeeld, terwijl het proces voor een producent dus veel complexer is. De vraag is of op deze manier een eerlijke vergelijking mogelijk is.

Een andere conclusie die getrokken kan worden, is dat inschrijvingen vaak worden beoordeeld door iemand die hier geen verstand van heeft. Elke gemeente heeft bij de inschrijving een goed verhaal op papier staan. Voor de beoordelaar kan het moeilijk zijn om bij alle goede verhalen de echt duurzame ondernemingen ertussenuit te pikken. Bovendien geven de gemeenten zelf aan dat er na de aanbesteding en bij de uiteindelijke inkoop geen belang meer wordt gehecht aan duurzaamheid. Een duurzame aanbesteding en zelfs een duurzame gunning is dus geen garantie voor duurzame inkoop. Er zijn nog grote stappen te zetten voor we kunnen spreken van duurzaam inkopen!

Er zijn nog meer vraagtekens te zetten bij het beoordelen van duurzaamheid. Zo is er de vraag wat duurzamer is: een metalen toestel of juist een kunststof of een houten toestel. Hoe worden deze toestellen vergeleken? Wordt er gekeken naar de *chain of custody*? Een producent kan wel minder duurzaam uit de beoordeling komen dan een tussenleverancier, maar is het product dan ook echt minder duurzaam?

Inschrijvingen worden vaak beoordeeld door iemand die hier geen verstand van heeft

Grafiek

Johan Oost

Be social

Scan of ga naar:

www.Stad+Groen.nl/artikel.asp?id=41-6818